

AURKIBIDEA

Atarikoa	1
1. Datu geografiko, historiko, demografiko eta ekonomikoak	5
1.1. Ibarrek eta herriak: kokapen geografikoa	7
1.2. Orografia eta komunikabideak	13
1.3. Demografia-datuak	19
1.4. Jarduera ekonomikoa	20
1.5. Azken oharrak	24
2. Harreman sozioekonomikoak	27
2.1. Sarrera	29
2.2. Imotz	31
2.3. Basaburu Nagusia	32
2.4. Larraun	36
2.5. Araitz-Betelu	38
2.6. Feriak	44
2.7. Erromeriak	48
2.8. Gaur egungo harreman-sareak	53
3. Euskara Imotz, Basaburu Nagusia, Larraun eta Araitz-Betelu ibarroetan	61
3.1. Euskaldunen eta erdaldunen kopuruak: zenbait datu	63
3.2. Erdalduntzearen eta euskarari eustearen arrazoiak	68
3.3. Bi hitz gaur egungo egoeraz	73

4. Hizkuntzaren aldakortasuna eta dialektologia	77
4.1. Hizkuntzaren aldakortasunaz	79
4.2. Hizkuntzaren aldakortasuna eta dialektologia	84
4.2.1. Dialektoak eta dialekto-mugak	84
4.2.2. Dialekto-muga motak: bat-batekoak eta gradualak	90
4.2.3. Dialektologiaren langaia	93
4.3. Dialektologia eta geografia linguistikoa	95
4.4. Dialektologia kontrastiboaren ildoak	98
4.5. Gaur egungo dialektologia	101
5. Datu-biltzea	107
5.1. Datu-biltzailea	109
5.2. Berriemailea	112
5.2.1. Berriemaile kopurua	113
5.2.2. Berriemaileen adina	115
5.2.3. Berriemaileen generoa	128
5.2.4. Berriemaileen beste ezaugarri batzuk	130
5.2.5. Zalantzako berriemaileak: Ihabengo kasua	131
5.2.6. Berriemaileen zerrenda	133
5.3. Datuak biltzeko teknikak	139
5.3.1. Hizkera espontaneoaren bila	139
5.3.2. Elkarrizketa bideratua eta hizkuntza-inkesta	142
6. Irizpide metodologikoak	151
6.1. Hizkuntza-ezaugarriak aukeratu beharra	153
6.1.1. Berrikuntzez, arkaismoz eta hautuez	158
6.1.2. Gure eremua aztertzeko metodologia egokiena	163
6.2. Diakronia eta dialektologia historikoa	169
6.2.1. Imotz: Goldarazko testuak (1833, 1834 eta 1839)	176
6.2.2. Larraun: Uitziko (1506), Etxarriko (1762) eta Arruizko (XVIII. mendea) testuak	180

6.2.3. Araitz-Betelu: Intzako testuak (1772 eta 1801)	181
6.2.4. Gure eremu inguruko hizkera itzaliak.	185
6.3. Onomastika	185
6.4. Oharmen-dialektologia	187
7. Gure eremua beste ikertzaile batzuen lanetan	197
7.1. Bonaparte printzea	199
7.2. Damaso Intza	201
7.3. Nicole Moutard	202
7.4. Pedro Irizar.	202
7.5. Rosa Miren Pagola.	205
7.6. Orreaga Ibarra	206
7.7. Koldo Zuazo.	207
7.8. Beste lan batzuk	209
8. Gure eremuko hizkeren ezaugarriak	211
8.1. Fonologia: bokalak.	213
8.1.1. Bokal luze edo geminatuak.	213
8.1.2. Izenari mugatzailea gehitzean sortutako bokal-asimilazioak	219
8.1.3. <i>a > e</i> asimilazioa	230
8.1.4. <i>u > o</i> bokal-irekitzea	242
8.1.5. <i>i > e</i> bokal-irekitzea	247
8.1.6. <i>e > a</i> bokal-irekitzea	254
8.1.7. <i>u > i</i> palatalizazioa	256
8.1.8. Diptongo eta hiatoetako asimilazio eta disimilazioak	258
8.1.9. Goranzko diptongoak	264
8.1.10. Monoptongazioa	265
8.1.11. Hiatoa murriztea	266
8.1.12. [g] epentesia	267
8.1.13. <i>-ee- > -ei-</i> bilakabidea.	268

8.1.14.	<i>o > u</i> eta <i>e > u</i> bilakabideak	270
8.1.15.	Hitz hasierako <i>oa-</i> > <i>goa-</i>	273
8.1.16.	Sinkopa eta aferesia	274
8.1.17.	Bokal-epentesiak eta -anaptixiak	277
8.1.18.	Zenbait bokal-txandakatze	277
8.2.	Fonologia: kontsonanteak	278
8.2.1.	Asimilaziozko palatalizazioa	278
8.2.2.	/j/ hotsaren ebakera	283
8.2.3.	<i>d > r</i> kontsonante-aldaketa	285
8.2.4.	<i>f > p</i> kontsonante-aldaketa	288
8.2.5.	Bokal arteko kontsonanteak galtzeko joera	289
8.2.6.	- <i>nd-</i> eta - <i>nt-</i> kontsonante-multzoak	290
8.2.7.	- <i>st-</i> eta - <i>rtz-</i> kontsonante-multzoak	292
8.2.8.	Hitz hasierako herskari ahostunak eta ahoskabeak	294
8.3.	Izenaren morfologia	297
8.3.1.	Singularra eta plurala bereiztea	297
8.3.2.	Erakusleak	303
8.3.3.	Izenordain indartuen saila	309
8.3.4.	Deklinabidea: ergatibo pluraleko morfema	311
8.3.5.	Deklinabidea: instrumental kasua	312
8.3.6.	Deklinabidea: sozietibo kasua	314
8.3.7.	Deklinabidea: destinatibo kasua	316
8.3.8.	Deklinabidea: ablatibo kasua	318
8.3.9.	Deklinabidea: motibatibo kasua	321
8.3.10.	Deklinabidea: adlatibo kasua	322
8.3.11.	Adlatiboaren gainean eraikitako erakusleak	323
8.3.12.	Balio semantikorik gabeko - <i>n</i> morfema	324
8.3.13.	Deklinabidea: prolatibo kasua	326
8.3.14.	Deklinabidea: muga-adlatibo kasua	327

8.3.15.	Erdal <i>-on</i> atzizkia	329
8.3.16.	<i>-ka(n)</i> modu-atzizkia	331
8.3.17.	<i>-on bat</i> ‘-ren bat’ egitura	332
8.3.18.	<i>-tto</i> eta <i>-txo</i> atzizki txikigarriak	333
8.3.19.	“Nor” eta “zein” galdetzaileak	335
8.3.20.	Partizipioa eratzeko morfemak: <i>-ta</i> , <i>-rik</i> eta <i>-a(k)</i>	336
8.3.21.	Aditzondo errepikatuen deklinabidea	339
8.3.22.	<i>-gi</i> , <i>-ki</i> modu-atzizkiak	342
8.3.23.	<i>-kal</i> atzizkia	342
8.3.24.	Berezko <i>-a</i> -ren egonkortasun eza	342
8.4.	Aditzaren morfologia	345
8.4.1.	Lehen pertsona singularreko NORI morfema	345
8.4.2.	Bigarren pertsona singularreko morfema	348
8.4.3.	Bigarren pertsona pluraleko NOR morfema	350
8.4.4.	Bigarren pertsona pluraleko NORK eta NORI morfemak	350
8.4.5.	Hirugarren pertsona pluraleko NORK morfema	352
8.4.6.	Hirugarren pertsona pluraleko NORI morfema	356
8.4.7.	Nor-nori-nork saileko pluralgilea	358
8.4.8.	“Izan” aditzaren erroa	361
8.4.9.	“Edun” aditzaren erroa	361
8.4.10.	NORI saileko <i>-ki-</i> erroa	362
8.4.11.	Iraganeko adizkietako <i>ziñ-</i> , <i>giñ-</i> / <i>zend-</i> , <i>gend-</i>	364
8.4.12.	Geroaldiko morfema	364
8.4.13.	Nor-nork eta nor-nori-nork sailak nahastea	367
8.4.14.	Komunztadura eza aditzean	369
8.4.15.	Iraganeko zenbait adizki pleonastiko	371
8.4.16.	Adizki trinkoen iraganeko <i>-a-</i> eta <i>-e-</i>	372
8.4.17.	“Joan” aditzaren forma trinkoak	374
8.4.18.	“Egon” aditzaren forma trinkoak	377

8.4.19.	“Ibili” aditzaren forma trinkoak	379
8.4.20.	“Eduki” aditzaren forma trinkoak	380
8.4.21.	“Heldu + izan” egitura	382
8.4.22.	Aditzoinaren erabilera	383
8.4.23.	Partizipio analogikoak	384
8.4.24.	“Egin” aditz-indartzailea	386
8.4.25.	“Izan” aditzaren hirugarren pertsona pluraleko adizkiak . . .	388
8.4.26.	Ohar bat nor-nori saileko 1. pertsona pluraleko adizkiez . . .	389
8.4.27.	-ki aditz-atzizkia	390
8.5.	Perpausaren morfologia	391
8.5.1.	Kausa-perpausetako morfema	391
8.5.2.	Denbora-perpausetako morfema	393
8.5.3.	“Uste + -en” eta “uste + -ela” egiturak	396
8.5.4.	-ela / -enik ezezko perpausetan	397
8.5.5.	Zenbait aditz-izen	399
8.5.6.	bait- partikulaz osatutako kausa- eta erlatibo-perpausak . . .	403
8.5.7.	“Nola du izena?” eta “Nola zaio?” egiturak	406
8.5.8.	“Al” galdera-partikula	407
8.5.9.	“Ezin” partikulaz osatutako egiturak	408
8.6.	Lexikoa	409
8.6.1.	Atetz-Ultzama eta Imotz-Basaburu Nagusia elkarrengandik banatzen dituen lexikoa	412
8.6.2.	Muskitz Imozko gainerako herrietatik banatzen duen lexikoa	418
8.6.3.	Goldaratz Imozko gainerako herrietatik banatzen duen lexikoa	429
8.6.4.	Imotz eta Basaburu Nagusia alde batera, eta Larraun beste batera paratzen dituen lexikoa	438
8.6.5.	Larraungo hego-ekialdea eta Larraungo ipar-mendebala elkarrengandik banatzen dituen lexikoa	451
8.6.6.	Larraun eta Araitz-Betelu elkarrengandik banatzen dituen lexikoa	461

8.6.7. Nafarroa eta Gipuzkoa elkarrengandik banatzen dituen lexikoa	473
8.6.8. Ondorioak	474
9. Datuen analisi dialektologikoa	481
9.1. Gure eremuko ezaugarri banatzaileak eta ezaugarri bateratzaileak	483
9.1.1. Ezaugarri banatzaileak	490
9.1.1.1. Imozko eta Basaburu Nagusiko ekialdea, eta gainerako herriak elkarrengandik banatzen dituzten ezaugarriak	490
9.1.1.2. Ekialdeko ibarrak (Imotz eta Basaburu Nagusia) eta mendebaleko ibarrak (Larraun eta Araitz-Betelu) elkarrengandik banatzen dituzten ezaugarriak	493
9.1.1.3. Araitz-Betelu eta gainerako herriak elkarrengandik banatzen dituzten ezaugarriak	496
9.1.1.4. Basaburu Nagusiko iparraldea, Larraungo hego-ekialdea eta Araitz-Betelu gainerako herrietatik banatzen dituzten ezaugarriak	498
9.1.2. Ezaugarri bateratzaileak	499
9.2. Gure eremuko ezaugarriak hedadura geografikoaren arabera antolaturik	501
9.2.1. Euskara nafarraren ezaugarriak	501
9.2.2. Nafarroa Garaiko erdiguneko ezaugarriak	502
9.2.3. Nafarroa Garaiko eta Ipar Euskal Herriko ezaugarriak . . .	505
9.2.4. Euskal Herriko erdiguneko eta mendebaleko ezaugarriak .	508
9.2.5. Euskal Herriko erdigune zabaleko ezaugarriak	511
9.2.6. Euskal Herriko erdiguneko eremu murrizteko ezaugarriak	513
9.2.7. Nafarroa Garaiko mendebaleko ezaugarriak	515
9.2.8. Beste ezaugarri batzuk	516
10. Gure eremuko hizkeren sailkapenez	519
10.1. Zer den hizkerak sailkatzea	521
10.2. Euskara nafarra definitzen	522

10.3. Erdialdeko euskararen eragina: Larraun eta Araitz-Betelu	530
10.4. Gure eremuko lau ibarretako hizkeren kokapena: gure proposamena	534
11. Ondorioak	541
11.1. Gure eremua aztertzearen garrantzia	543
11.2. Dialektologia eta beste ikergai batzuk uztartu beharra	544
11.3. Imotz, Basaburu Nagusia, Larraun eta Araitz-Betelu ibarretako euskararen banaketa	545
11.4. Nafarroako mendebaleko euskara: ikuspegi berri bat	548
11.5. Gure eremuko hizkeren etorkizunaz	551
11.6. Azken hitza	552
Bibliografia	555